

KUNSTEN AT LÆSE

Den første læsning

Min første læsebog var *Huset Højbo* (1965). Jeg husker tydeligt det magiske øjeblik, hvor bogstaver blev til ord, sætninger og forestillingsbilleder med støtte fra billederne i bogen: "se et hus. se her er et hus. Jan og Bo og Ulla bor i det fine hus. se det fine hus". Det var indholdet på den første side, jeg læste i mit liv.

I tilbageblikket må jeg indse, at det ikke er stor ordkunst. Dengang vidste jeg ikke, at min første læsning bestod af ordbilledmetode, stavning og trykbogstaver i stedet for sammenbundet håndskrift. Men jeg vidste, at der var nogen, der havde problemer med at lære at læse.

I min storesøsters klasse var det så slemt, at mine forældre dristede sig til at spørge læreren, om det kunne passe, at eleverne endnu ikke kunne læse i 2. klasse. Det kunne det. Læreren beroligede dem og forklarede, at sådan var den nyeste metode inden for læsning. Man måtte tage hensyn til, at der var forskel på, hvornår eleverne var klar til at læse. De skulle blot tålmodigt arbejde med ord og billeder, og så ville det pludselig komme

af sig selv, måtte de forstå, det magiske øjeblik, hvor koden bliver knækket.

Sådan kom det ikke til at gå. I min storesøsters klasse var de ikke tålmodige. De fik ofte lov til at løbe ud og lege, når det blev for slidsomt at sidde med en bog, de ikke kunne finde mening med eller få mening ud af. Det var imidlertid ikke magi, der skulle til, men systematisk undervisning. Skæbnen ville, at den unge lærer med de nye læsemetoder skulle på barselsorlov. I stedet fik de fru Marslund.

Da jeg er 4 år yngre end min søster, syntes jeg, at fru Marslund var meget gammel og også lidt spændende. Enkefruen, der boede alene i en stor hvid herskabsvilla ude i skoven. Hun var kendt for sin strenge disciplin og gode resultater. Selv da hun et par år efter var gået på pension, skete det, at der blev sendt bud efter fru Marslund, når der var brug for hjælp med begynderlæsningen.

Fru Marslund lærte min søsters klasse at læse på få måneder. Hun brugte bøger og metoder, der stammede fra en anden tid. I dag kan jeg regne ud, at hendes tilgang var mere beslægtet med traditionen fra Claus Eskildsens *Ole Bole ABC* fra 1927. Klassen skulle fra begyndelsen arbejde med lyde, bogstaver og lydrette småord. Fru Marslund gik fra det enkle til det sværere. Den langsomme progression skulle sikre, at alle elever kunne følge med fra detaljen til helheden.

I min klasse var det lige modsat. Fru Marslund var gået på pension, så vi læste *Huset Højbo* ud fra et helhedsprincip, hvor vi skulle gætte os til betydninger på baggrund af ordbilleder og tekstsammenhæng. Sidenhen har jeg overvejet, om det mon var derfor, at der var klassekammerater, der i mange år modtog specialundervisning, mens vi andre havde dansk.

Stillelæsning af den sjove slags

Selv var jeg en af de elever, der hurtigt lærte at læse. Vi var et par stykker, der var lidt hurtigere end de andre. Derfor fik vi lov selv at vælge bøger, vi måtte tage med hjem eller sidde i skolen og læse hver for sig, hvis vi altså kunne sidde stille. Det kunne jeg, selv om det kunne være svært ikke at grine og dele den frydefulde læsning med andre, for jeg havde valgt *Lille Virgil* af Ole Lund Kirkegaard. Billederne var sjove. Handlingen var spændende. Karaktererne var farverige. Ikke at jeg havde ord for alt dette, men jeg blev grebet af det sære univers, der virkede genkendeligt, selv om det var fyldt med fantastiske elementer og brud på sociale normer.

En lille dreng, der bor alene i et hønsehus og fanger en drage sammen med sine to bedste venner. Hvem vil tro på det? Det ville jeg, selv om mit eget liv var meget almindeligt. På mange måder mindede det mere om den artige af Virgils venner, Carl Emil, der bor hjemme og gør, hvad hans mor siger. Men jeg købte historiens præmisser fuldt ud ligesom så mange andre børn i min generation. Vi levede os først og fremmest ind i, hvordan det var at være lille Virgil. Han var virkelig sjov og ustyrlig. Alt det, man gerne selv ville være, og som man i fiktionens univers kan forestille sig, at man er.

Virgil har de bedste hensigter, men kommer alligevel til at bryde med de voksnes forventninger. Det går i særlig grad ud over Carl Emils mor. "Hun kan løbe meget stærkt, din mor", konstaterer Virgil, da Carl Emil åbner vennens fødselsdagsgave med en tudse i.

Den slags billeder sætter sig i læseren som en erindring og også nogle gange som inspiration til handling. Det skete således kort tid efter, da min farmor var på besøg for at passe

mig og min storesøster. Først spurgte jeg, om hun kunne løbe, men det var hun alt for gammel til. Dernæst gik jeg ned til min søsters værelse, åbnede døren og stak forhåbningsfuldt hovedet ind. Min søster havde udtrykkeligt frabedt sig at blive forstyrret af sin irriterende lillebror. Derfor var det sådan set rimeligt nok, at hun råbte op, så min farmor kom løbende.

Min farmor var heldigvis meget kærlig og lattermild. Hun kunne i hvert fald ikke lade være med at grine, da jeg bemærkede, at hun kunne løbe meget stærkt.

Jeg slap for skældud, selv om jeg egentlig havde fortjent det, og, endnu vigtigere i denne sammenhæng, jeg gjorde mig en vigtig erfaring. Litterære oplevelser og erindringer kan bruges til noget. De tæller som erfaringer i den virkelige verden, når deres virkning får betydning for, hvordan vi fortolker vores omverden.

Tag litteraturen tilbage

Min indledning til denne bog er vinklet personligt. Bogen skulle gerne komme til at handle mere alment om læsning og litteratur. Det er i hvert fald hensigten. Mit væsentligste synspunkt er imidlertid, at litteratur er et personligt anliggende.

Vil vi forstå litteratur, kræver det en personlig oplevelse. Som læsere må vi på baggrund af egne erfaringer danne os en forestilling om et mere eller mindre fremmed fiktivt univers. Ellers har vi ikke selv mødt litteraturen og erfaret dens virkning. Denne pointe har efter min bedste overbevisning fyldt alt for lidt i danskfaget og i litteraturundervisningen.

Derfor er det tid til at tage litteraturen tilbage i mere end én forstand. Tilbage til den enkelte læser. Tilbage i klas-

seværelset. Tilbage fra den politisk målstyrede og nyttebetonede omverden, der reducerer litteraturen til et middel for andre mål.

Man kommer så let til at reducere litteraturen. Det sker også for mig. For nylig læste jeg ungdomsromanen *Tag gaden tilbage*, fordi jeg var blevet bedt om at interviewe de to forfattere, Sanne Munk Jensen og Sarah Engell, og diskutere spillet mellem litteratur og undervisningsmaterialer, eller mangel på samme. Min læsning havde altså et klart formål, der ikke handlede om litteraturen selv, men om alt det, vi kan bruge litteraturen til.

Heldigvis skete der det, som ofte sker, når man er glad for litteratur. Jeg blev grebet af bogen og læste den for plottets skyld, men også for de stemningsfyldte steder og personskildringers skyld.

Selv om romanen har et stærkt plot, der driver læseren fremad, har den også en episodisk struktur, der får læseren til at sætte tempoet ned, sanser omgivelserne og fornemme de underforståede sammenhænge. De enkelte kapitler dvæler ved bestemte steder, personer og erindringsbilleder. Arbejdet på *Fisken*, den lokale fiskefabrik. Det sociale samlingspunkt, pølsevognen på havnen. Byturen i Ålborg. Erindringen om morfaren og hans kutter.

Det kan dog være en blandet fornøjelse at blive grebet. Man mister en del af sin selvkontrol. Således vågnede jeg klokken 4 om natten for at læse *Tag gaden tilbage* færdig. Det kan ikke anbefales, men jeg havde stoppet min aftenlæsning på et lidt for spændende sted.

Jeg har ellers hørt, at læsning skulle være godt om aftenen. Så sover man bedre! Selveste Winston Churchill skulle under hele 2. verdenskrig have læst hver aften som modvægt til de dramatiske begivenheder. Men altså, jeg var nødt til at vide, hvordan det gik Polly-Peugeot fra Hirtshals. Overlever hun sin farefulde færd i morfarens fiskekutter fra Hirtshals til Kristiansand? Får hun